

Suomi toisessa maailmansodassa

KUUSANKOSKEN LUKIO

PÄIVI PARKKONEN

Aikajana:

Talvisota 30.11.1939 – 13.3.1940

- Moskovan rauha

Välirauhan aika

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

- Syksy 1941 hyökkäysvaihe
- Kevät 1942 – kesä 1944 asemasotavaihe
- Kesä 1944 Neuvostoliiton hyökkäys
- Moskovan välirauha

Lapin sota 28.9.1944 – huhtikuu 1945

PARIISIN RAUHA 1947

Suomi toisessa maailmansodassa tehtävä. Talvisota

Laadi kuvitetut muistiinpanot Talvisodasta.

Käytä lähteinä oppikirjaa kpl 12 sekä + <https://talvisota.fi/>

APUKYSYMYKSET:

Miksi Suomi joutui talvisotaan? (syyt)

Millaisia neuvotteluja käytiin ennen sotaa?

Väestönsuojelu ja väestöhuoltotoimet poikkeusoloissa?

Mitä tarkoittavat Mainilan laukaukset?

Mitkä olivat voimasuhteet sodan alkaessa?

Sodan keskeiset käännekohtataistelut?

Rauhansopimus?

Miksi Suomea ei valloitettu?

Yksityiskohtia talvisodasta, jotka kiinnostavat sinua.

WTTWCHWST
mk 1:50

UUSI SUOMI

WTTWCHWST
mk 1:50

N:o 325 — 1939

1939 — N:o 325

Helsingin, joulukuun 5. pö.

Helsingin, joulukuun 5. pö.

Helsingin, joulukuun 5. pö.

Kaksi lentohyökkäystä Helsinkiin.

Venäläiset lentokoneet pommittaneet useita
muutakin kaupunkeja aiheuttaen siviiliväestön
keskuudessa lukuisia uhreja.

**Kolme venäläistä pommi-
konetta ammuttu alas.**

Venäläisten hyökkäykset maarajalla torjuttu
ja 4 hyökkäysvaunua tuhottu.

Kaksi pommitusta joulukuun 5. pö.

Kuusi lentokoneita hyökkäsi tänään aamulla Helsinkiin, ja useita rakennuksia ja ihmisiä vaurioitui. Kaksi lentokoneita ammuttiin alas. Venäläisten hyökkäykset maarajalla torjuttu ja 4 hyökkäysvaunua tuhottu.

**Joukkojemme mieliala rohkea
ja innostunut.**

MAA JULISTETTU

SA-K

Suomi ja NL – suhteita kiristivät:

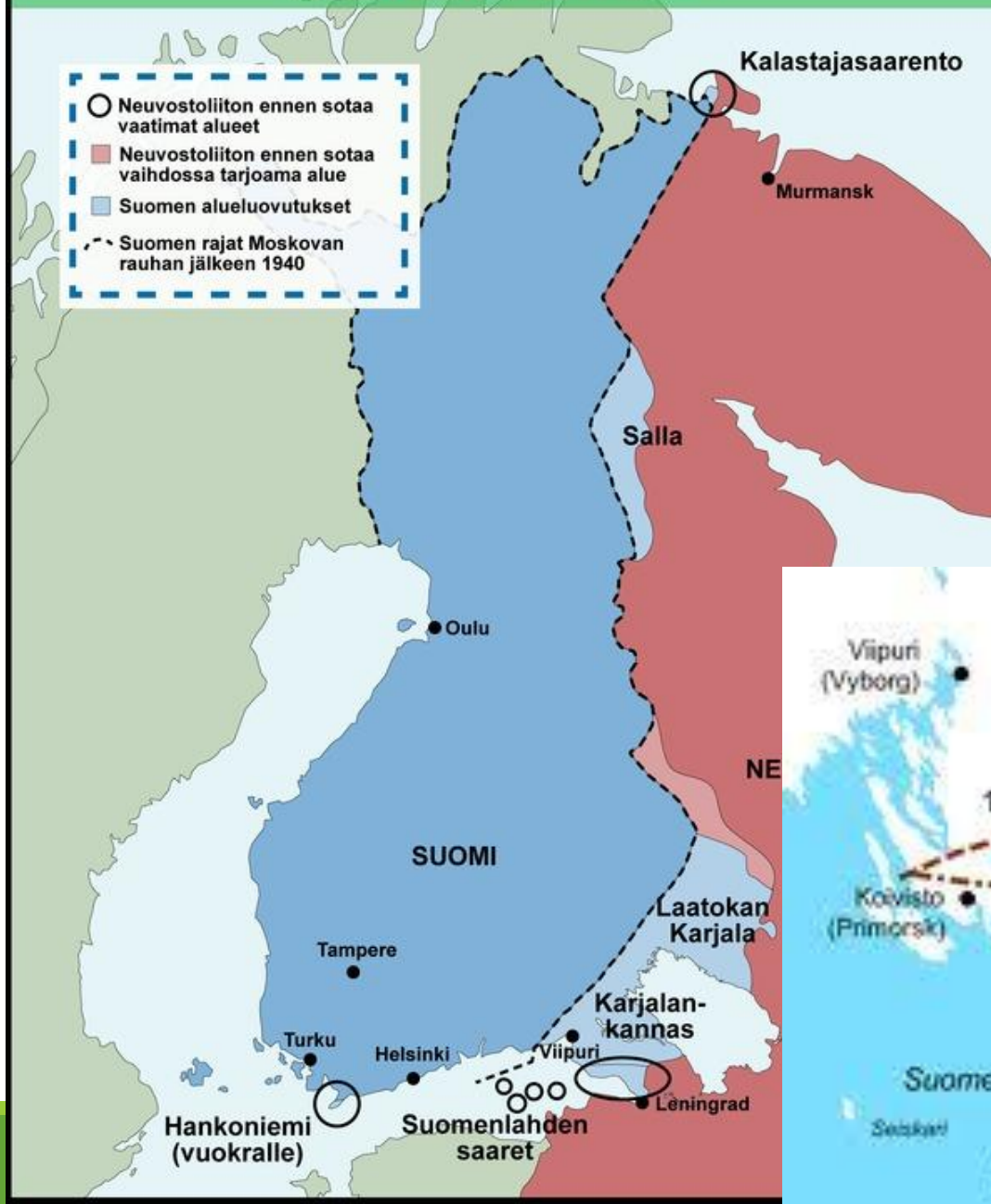
➤ **Sisällissodan vaikutus**

- SKP:n maanalainen toiminta
- ❑ **Epäluuloinen** suhtautuminen NL:oon ja Staliniin;
- ❑ **Kanssakäyminen NL:n** ja Suomen välillä vähäistä
- Tarton rauha 1920
- 1932 hyökkäämättömyyssopimus

Vuoden 1920 Tarton rauhansopimuksen rajat

NEUVOSTOLIITON ALUEVAATIMUKSET JA SILLE LUOVUTETUT ALUEET

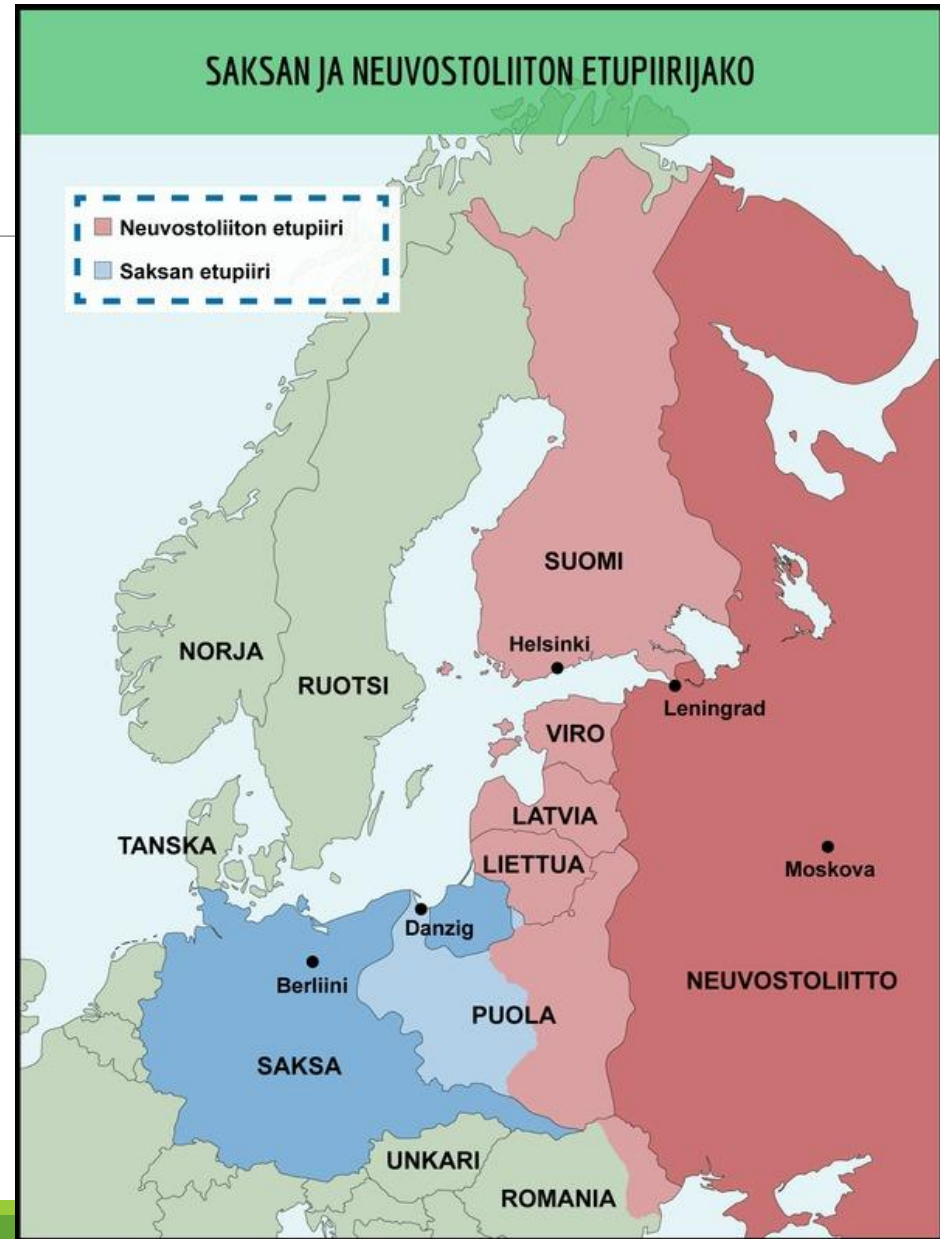

1. Jartsev neuvottelut 1938
2. Uudet neuvottelut Moskovassa 1939

- YH
- kenttäarmeija rajalle
- ei uskottu sotaan.
- Suomi oli tinkimätön

Molotov-Ribbentropin hyökkäämättämyyssopimus ja salainen etupiirijako 1939

Talvisota

Mainilan laukaukset 30.11.1939

-> Suomi sotatilaan, marsalkka Mannerheim ylipäälliköksi, päämaja Mikkeliin.

Suomen armeijan varustetaso äärimmäisen heikko

Länsivalloilta ei apua

Puna-armeijan PITI miehittää maa kolmessa viikossa

YLIPÄÄLLIKÖN PÄIVÄKÄSKY

N:o 1.

Tasavallan Presidentti on 30. 11. 1939 nimittänyt minut Suomen puolustusvoimain ylipäälliköksi.

Suomen uljaat sotilaat!

Ryhdyn tähän tehtävään hetkellä, jolloin vuosisatainen vihollisemme jälleen hyökkää maahamme. Luottamus päällikköön on onnistumisen ensimmäinen ehto. Te tunnette minut ja minä tunnen Teidät ja tiedän, että jokainen Teistä on valmis täyttämään velvollisuutensa aina kuolemaan asti.

Tämä sota ei ole mitään muuta kuin Vapausotamme jatkoa ja loppunäytös.

Me taistelemme kodin, uskonnon ja Isänmaan puolesta.

MANNERHEIM.

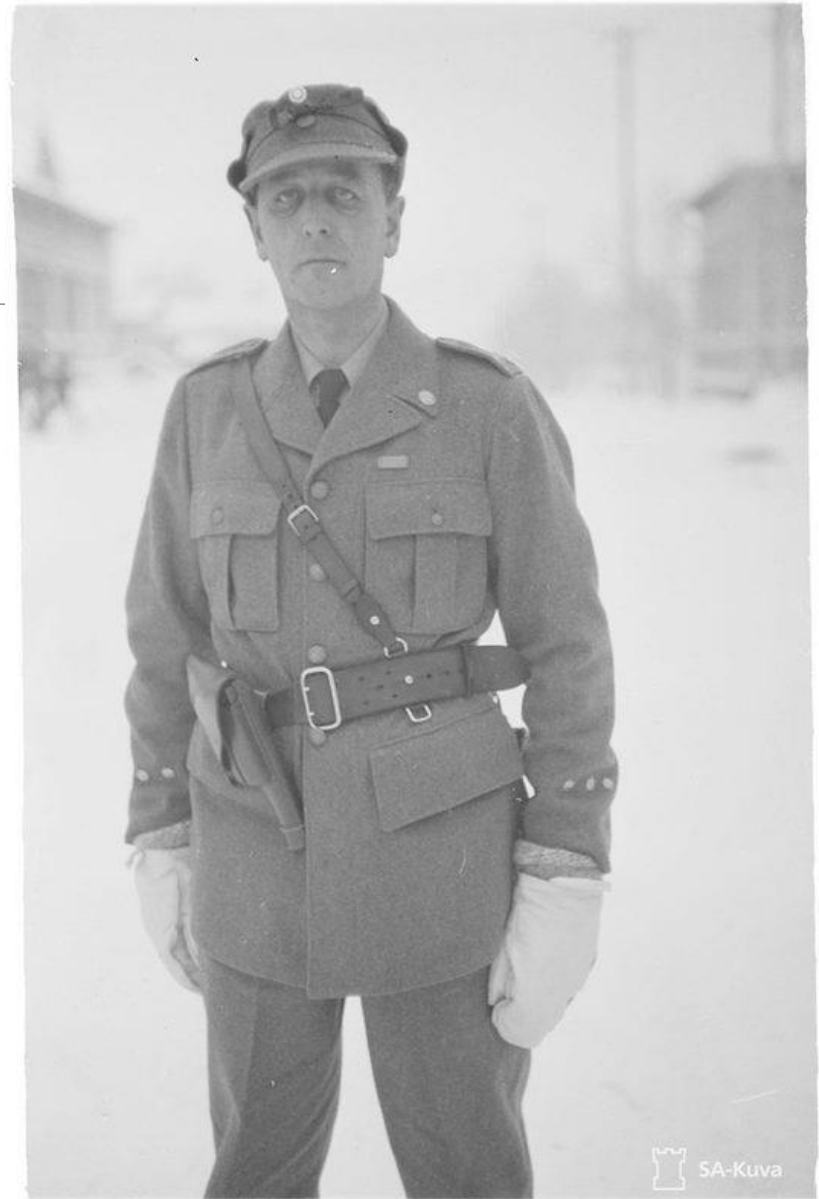

Malli Cajander

Varustus niukka.

*Kuvan sotilaan tunnistaa upseeriksi
pistoolista ja olkapään yli kulkevasta
nahkavyöstä.*

*Malli Cajander: mantteli (takki) +
kokardi lakissa.*

Voimasuhteet sodan alussa:

	Suomi	Neuvostoliitto
Väkiluku	3,7 milj. as	183 milj.as
Miehiä aseissa	295 000/340 000	450 000-500 000/1 000 000
Lentokoneita	30	3900
Tykkejä	1000	4000
Panssarivaunuja	30	3300
Kaatuneet	27 000	126 000

Keskeiset taistelupaika:

NL hyökkäys koko itärajan pituudelta.

NL:n tavoite miehitys: vallata Etelä-Suomi ja katkaista Suomi

Suomen puolustus:

- **Mannerheim-linja Taipaleenjoella** itäisellä Kannaksella
- Itä-rajalla heikko puolustus

Torjuntavoitot:

- länsi-Kannaksella neuvostojoukot pysäytettiin **Summassa**
- **Tolvajärven torjuntavoitto** Laatokan pohjoispuolella kohensi joukkojen mielialoja (äärimmäisen tärkeä) -> mottitaktiikka otettiin käyttöön
- **Suomussalmen Raatteen tien taistelu** (suuri mottitaistelu -> Suomelle sotasaalista)

Helmikuussa 1940 NL:n suurhyökkäys: perääntyminen **Viipuri-Vuoksi-Tali –linjalle**

Suomen sotilaallinen puolustus oli aivan lopussa

Suomen hallitukset talvisodan aikana:

Rytin laajapohjainen hallitus Helsingissä (oikea)

- Ulkovalloilta taloudellista ja humanitaarista tukea, ei sotilaallista

Kuusisen Terijoen hallitus (emigranttikommunistit, Stalinin nukkehallitus)

- ”Sopi” NL:n kanssa vaadituista alueluovutuksista
- NL:n yritys horjuttaa kansallista yhtenäisyyttä
- NL tunnusti vain Kuusisen hallituksen

Henkinen ilmapiiri sodan aikana:

Talvisodan henki -> kansallinen yhtenäisyys

1940 tammikuun kihlaus: työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen yhteistyön alku

Kansainvälisen lehdistön huomio

Rauhanneuvottelut:

Tammikuu: Tukholman kautta välitysyritys

- NL valmis neuvotteluihin Rytin hallituksen kanssa

Helmikuu: 2. välitysyritys Tukholman kautta

- **Ranskan ja Englannin tuen tarjoukset**

Moskovan rauha 1940

Aluemenetykset:

- Suomenlahden saaret
- Karjalan kannas
- Laatokan pohjoispuoli
- Sallan alue
- Kalastajasaarento
- Hanko vuokralle 30 v.

Tappiot:

Suomi 24 000 kaatunutta ja 43 600 haavoittunutta

Neuvostoliitto 50 000-200 000 kaatunutta

TORJUNTAVOITTO: Itsenäisyys säilytettiin, maata ei miehitetty

Välirauha

Lue kappale 13.

- Millainen oli ilmapiiri Suomessa välirauhan aikana?
- Mitkä syyt kiristivät suhteita Neuvostoliittoon?
- Kuvaile Suomen suhteiden kehittymistä Saksaan?
- Minkä vaikean valinnan Suomi joutui tekemään? Miksi?

Välirauha

Rauhanehdot -> katkeruus, pettymys

Aseissa 100 000 miehen armeija, puolustushankinnat, **Salpa-linja**

Siirtoväen asuttaminen (yli 400 000) -> pika-asutuslaki

Tavara- ja elintarvikepula -> **säännöstely jatkui**

Suomea johti suppea **sotakabinetti** -> mm. Mannerheim, Ryti

Kesällä 1940 Hitlerin suunnitelma: Operaatio Barbarossa (hyökkäys NL:oon) -> Suomi hyödyksi, Petsamon nikkeli -> Hitler irtautui etupiirisopimuksesta, jota noudatti vielä talvisodassa ("suojaava sateenvarjo")

- saksalaisille kauttakulkuoikeus Pohjois-Norjaan
- Suomi sai Saksalta sotatarvikkeita
- Yhteistyö tiivistyi keväällä 1941

kesäkuussa 1941 Saksa siirsi joukkojaan Pohjois-Suomeen!

Neuvostoliitto painostaa:

Enso (rajalinjan tarkistus)

luovutetuilta alueilta kuljetettu kalusto korvattava

Petsamon nikkeli (kaivosyhtiö NL:n kanssa)

puolustusliittohanke Norjan ja Ruotsin kanssa kariutui

NL puuttui Suomen presidentinvalintaan -> lista ei sopivista henkilöistä

kiista maakuljetuksista Hankoon

Suomen ja NL:n rauhan ja ystävyyden -seura: arvosteli Suomen hallitusta ja ylisti NL:n politiikkaa

Suomi toisessa maailmansodassa

tehtävät 4. kpl 14-15

Miten suhteet Saksaan kehittyivät välirauhan aikana?

Miten suhteet Neuvostoliittoon kehittyivät välirauhan aikana, mitkä tekijät kiristivät suhteita?

Miksi jatkosota syttyi?

Jatkosota

- Suomi hyökkääjänä – jatkosodan alun keskeiset vaiheet?
- Asemasota – millaista oli asemasodan aikana rintamalla ja kotirintamalla? Käännekohtia?
- Suurhyökkäys ja torjuntavoitot? Kerro käännekohdat? Suhteet Saksaan ja Neuvostoliittoon suurhyökkäyksen aikana?
- Rauhanprosessi? (neuvottelut ja rauhansopimus?)
- Ajopuu vai koskivene – mitä teorit tarkoittavat?
- Erillissota vai liittolainen – miksi kysymys on ollut vaikea?
- Jatkosodan kipupisteitä – mitä?

Pariisin rauhansopimus 1947 – sota-ajan päätös. Mitä tarkoitti Suomelle?

Ajautuminen sotaan:

Suomi ajopuu vai koskivene?

Saksa aloitti operaatio Barbarossan 22.6.1941 -> NL ei uskonut Suomen puolueettomuuteen

Suomessa saksalaisia joukkoja, saksan ilma- ja merivoimat operoivat alueella -> NL:n pommitukset

25.6.1941 SOTATILA

Suomen odotukset korkealla:

Revanssi: hyvitystä koviin rauhanehtoihin

Sotilaallinen valmius parantunut

- joukkojen koulutus
- aseistuksen parannus
- Saksa kanssasotija, vastasi hyökkäyksestä Oulujärvestä pohjoiseen ulottuvalla rintamalinjalla

Sodan vaiheet:

Suomen hyökkäysvaihe 1941 (heinäkuu): **painopiste Laatokan karjalassa**

- **S. 112 KARTTA**
- Karjalan kannaksella hyökkäys **pysäytettiin Rajajoelle** -> saksan painostuksesta huolimatta **ei Leningradiin**
- Laatokan itä- ja pohjoispuolella yli rajalinjan tavoite **Syväri joki Äänisestä Laatokkaan** -> hyvä puolustuslinja

Englannin sodanjulistus 6.12.1941 (Yhdysvallat pidättäytyi)

- Suomen **hyökkäys pysäytettiin ennen Muurmannin radan risteystä Sorokassa**

kevät **1942-kesä 1944 asemasota**

Loppuvaiheet:

helmikuu 1943 Stalingradin taistelu -> Suomalaiset alkoivat etsiä tietä rauhaan -> talvisodan jälkeiset ehdot

S. 116 KARTTA

- Tammikuu 1944 Leningradin piiritys murtui -> painostus Suomen rajoilla kasvoi -> rauhanehdot kovenivat

Saksa katkaisi asetoimitukset Suomen neuvotellessa erillisrauhasta

- kesäkuun suurhyökkäykset v. 1944 Kannaksella (tykistö, ilmavoimat) - > suomalaisten perääntyminen
- Torjuntavoitot: Talissa ja Ihantalassa (saksalaisten aseapu)

Rytin kirje Hitlerille jatkoi asetoimituksia

- heinäkuussa NL vähensi painetta Suomen rajoilla -> kilpajuoksu Berliiniin vaati asevoimia

Moskovan välirauha 1944

talvisodan alueluovutukset+Petsamo

Porkkala vuokralle 50-vuodeksi

300milj. USD **sotakorvaukset**

sotasyyllisten tuomitseminen

fasististen järjestöjen lakkauttaminen, kommunistien toiminnan salliminen

armeija rauhan kannalle - saksalaisten karkotus Lapista

valvontakomissio valvomaan rauhaehtojen noudattamista

Lapin sota

asevelvolliset nuoret miehet, osa kokeneita

aluksi ”sopimus” saksalaisten perääntyessä suomalaiset seuraavat perässä -> ei sotaa

NL vaati oikeata pyrkimystä karkottaa saksalaiset

- -> maihinnousu Torniossa saksalaisten selustaan aloitti sotatoimet

saksalaiset polttivat, tuhosivat ja miinoittivat perääntyessään Lapin keskeiset kaupungit, tiet ja sillat.

sotatoimet pikemminkin hidastivat kuin nopeuttivat saksalaisten perääntymistä.

Mitkä asiat aiheuttaneet keskustelua sodan jälkeen kpl 15

1. Ajopuu- koskivene
2. Erillissota – liittolaisuus
3. Saksaan luovutetut siviilit (montako, juutalaisia?)
4. Itä-Karjalan siviilit (leirit)
5. Torjuntavoitto (sankaruus), veijaritarina (Ryti)
6. Sodan jälkeen henkilöiden luovutukset
7. Neuvostopartisaanien julmuudet
8. Huumeet&naiset sodan aikana
9. Traummat
10. Sotaorvot ja sotalapset

Vaaran vuodet 1944-1948:

Määrittele vaaran vuodet ja ”skannaa tekstistä keskeiset vaiheet”

Pelkona Suomen muuttuminen kommunistiseksi

- NL:n hyökkäys
- Sisäinen vallankumous
- Rauhansopimuksen jälkeiset pelot ja epäluottamus

Mitä tapahtui?

Porkkala 1944-1956

Valvontakomissio 1944-1947

Asekätkentä 1944-kevät 1945

Lapin sota syksy 1944-kevät 1945

Sotakorvaukset -> 1952 -> 1/3 metsä, 2/3 metalli

Siirtoväki, evakot (400 000)-> pika-asutus

Sotasyyllisyystuomiot (7+1)

SKDL hallitukseen 1945/mm. sisäministeri -> kommunistien ulkoparlamentaarinen toiminta (SKP toimi SKDL:n sisällä) 1948 eduskuntavaalit – SDP ”Jo riittää”

Valpo kommunisteille -> SUPO

Marshall-apu ei

Pariisin rauha 1947 -> valvontakomissio poistui

Paasikiven-Kekkosen linja

YYA-sopimus -> yhteiset neuvottelut sotilaallisen uhan alla (s.136)

”Tsekkoslovakian tie” – Hertta Kuusinen (lisäsi vallankaappauspelkoa) (s.136)

Hallituksen määrätietoinen toiminta – esti vallankaappauksen

Vaaran vuodet 1944-48

Kommunistien vallankaappauksen pelko

- Kansandemokratioiden synty itä-Euroopassa
- Hertta Kuusinen: "Tsekkoslovakian tie"
- SKDL:n sisäiset ristiriidat heikensivät vallankumouksen mahdollisuutta
- SKDL:n Yrjö Leino sisäministeri, vastasi poliisihallinnosta ja Valposta (Valtiollinen poliisi). Armeijan ja virkakoneiston laaja tuki puuttui.
 - Asekätkentäjutussa tutkinta
- 1948 Valposta SUPO, ei enää SKDL valvonnassa

Paasikiven linja

Neuvostoliiton turvallisuuspoliittiset intressit on hyväksyttävä -> myöntöväisyys

Maantieteelle emme voi mitään, sopeuduttava

Rauhanehtojen täsmällinen toteutus

Marshall avusta kieltäytyminen -> NL ratifioi Pariisin rauhan -> Valvontakomissio poistui

Sisäpolitiikka: eduskuntavaalit maaliskuu 1945: "kasvojen vaihduttava" -
> SKDL vaalivoitto. Suurimmat puolueet: SKDL, SDP ja ML

Valtiosopimukset

Pariisin rauha 1947

YYA-sopimus 1948 (s. 115-116)

- "Suomi pyrkii puolueettomuuteen"
- "Neuvottelut", "yhdessä todettu hyökkäyksen uhka"

YK jäsenyys 1955

Pohjoismaiden neuvoston jäsenyys 1955

Sisäpolitiikka sotien jälkeen:

Pyrkimys tasapainoilla Neuvostoliiton vaatimusten, sisäisten ristiriitojen ja jälleenrakennuksen kanssa.

Siirtoväen asuttaminen onnistui: maanhankintalaki

Sotakorvaukset maksettiin 1952

Säännöstelystä voitiin luopua 1950-luvun alkupuolella

Jälleenrakennus eteni joutuisasti: rakennukset, tiet, sillat, rautatiet

Sosiaalipolitiikka: 1948 lapsilisät, Arava-asuntolainat

Urho Kaleva Kekkonen idänpolitiikan takuumies

Laadi parin kanssa käsitekartta Kekkosen kaudesta

Aihepiirit:

- Dramaattinen valinta 1956
- Heikosta presidentistä vahvaksi – alkukauden sisä- ja ulkopoliittiset (yöpakkaset) vaikeudet
- Kekkosen idänpolitiikan vaiheet presidenttikauden aikana?
- Mitä edellytyksiä Suomella oli suuntautua länteen?
- YYA-sopimukseen liittyvät nootit Kekkosen kauden värittäjänä?
- Kekkosen uudelleen valintoihin liittyvät kysymykset?
- ETY-kokous 1975
- Analyysi Kekkosen kaudesta

Aikaa työn laatimiseen kaksi oppituntia